Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома,
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехьарча Советеи Министрий Советеи орган
(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 17 май, 1973 шу. • № 59 (5320). • Мах 2 поп.

КЪАХЬЕГАМХОЙ!

БЕРРИГА НИЗ ТIАБАХИЙТА ТIАИЙЦА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАРА

ТЕШАМЕ БУЖ ХЬАЖКIА ФИЙГ

Ухх тIехьарча хана цоай юрта Нальгар-Берге бIаргагIун ваш Нальгарчра «Назрановский» совхоза звеньевой Кодзоев Хож-Ахьмад. Цун цIа, вахар деррига а кхай тIа да.

Тушел яра, кIаргдала зиза тохарга а ца хьежаш хьалхе а ше кийчьаьча лаьтта хьажкIаш а кхисса хIиташ а дIадо волавелар из районе эгтара хьалха. Иллме кханка эргашьлстрой технологе ладувIаш тахан Iалама белгалонашка, йоах Хож-Ахьмада.

Массехх ди хьалха со цига вола цун цун кхай тIа тIехьара хьажкIай фийгаш лаьтта дувцаш латтар. Кадай хьувзар звеньевой ше, кхиссаш цунна кагий нах.

Комплексин хьисапе ду цо кханка балхаш. Ший тайпара конвеер и из. Эгтара хьалха культиватор йода, цул тIехьарIа макхаш долх, царна тIехьха хьажкIий фийгаш лаьтта дувш. Лаьтта дикагIа памдадоал, тоIаш, долх тайжагIа лел массара а цIьна хIича.

Духьхьа ду гIулакхех хинна а Iап Хож-Ахьмада иштта ший боих пIаштIехьбакхар. Республике дукха зи цун зи саина безнарадни хьисапе боах беш звеном. Бекътокхаме декхар да Хож-Ахьмада хьалхашка латтар. ДожкIара лолдечиргара дIайийхьара ду оп деделе мел доал лаьтта цун звенос леладу. 200 гектар яларта лаьрIа хьажкIаш, иэоал генарашн, 100 гектар коартолаш шеварг евеллан, 245 гектар кIа кхедерга Кодзоева звенос ухх цера.

ДIалуш хьавоагIа из.

Кхычар ишттъа мара хьбь, аха пIаштIехь ца долзеча гурах лаьтта ахьа чакхьллалца культиватор тохларг ший деррига кханка. Ший боарамах хIара гектара тарга йоагIаш йола сеанторг, суперфосфат, калийин руг, кхIйола удобреешн тайгар. Пъаьсти хьагдарча денца лаьтта хьоьш дIатохьан за звеньевой Кодзоев Хож-Ахьмад.

Автора сурташ.

СУРТАШ ТIА: хьалхарчу тIа шоаша гу Кодзоев Хож-Ахьмада кхай тIара алеташ дIадув хенлекс. Шоллагlчу тIа—бригадирра Мущолбов Iалаудинга (ахрдекъарвар) ший хьажкIаш мел кIоарга лаьтта юьш дIатохьан за звеньевой Кодзоев Хож-Ахьмад.

КАДРАЙ БЕХКТОКХАМ АЙБЕ

Вай парте дахм йоахло ю кадраш хержара ,уж белхз дIа-юха нийсъара, царна боагIаш бола кхетам бIлара. Парте XXIV съезде Л. И. Брежнева ъьинад: «Вахаро хьдланза лакхду кадрашкара дIадихкара. Вайна эш дикана профессионални кийчона ихьина лакха политически сахетам бола. ГIулакх довза а довзаш экономикеи культурен дегIакхувлара дешаш кхестадулургдола, хIанзара доал дара методаш йовзаш бола нах».

Из керте з луъшаш областной партийни организице, КПСС горкомашен райкомашен ух тIехьарча хана цхьабола болх чакхбакхбакхаб кадрашца бу болх тоабара, шоашта тIадилладча гIулакха кулгалхой бекътокхам лекхбара

Кхоалгlа шу мара дац Ш. Я. Дурдиев Гроженски района «Ермоловский» кох тIара оалхазарадо леладеча совхоза директорала вахийта. Из цига кулгалде «ахийтача хана массехх шера «Iашшта тIехьабусаш ахьоогIар из боахам, паччехьалхенна доккха зе а деш. Кердача «улгалочо сиад техкар совхоза экономика дегIяьра кхувлаш доал бахьанаш, хIаьта уж лIадахара коллектива барт чIонгIбе а, из оарцагIьякха а карагIдьлар цун. 1970 шу 100 эзар сом совгIа пайда а бен чакхдьакхар совхоза коллектино. ХIанз шерагарг шерара дегIаухаш латт боахам.

Хьаьта лайт атта саг хургаш дукхахча шерашка кхетамца кулгалдеиш боахам дегIабоалабара перспектива дика гуши бола кулгалхой. Социалистически Къьлсегама Iурпал В. Г. Табацкова — Шелковской района «Коминтерн» колхоза председатель хинна, хIанз парте Шельковской райкомен хьалхара секретарь, Социалистически Къьлсегама Iурпал О. Кагермапов — Урус-Мартанэ района «Гойтинский» совхоза директор, Л. Н. Перепечаен — «Электроприбор» завода директор, Л. А. Шилов — Гроэненскь химкомбината директор ца воозаш Администрацин болх наха кхетам балара гIулакхашна аIхха бувзаш желабе ховш бе уж.

Бакъда, КПСС обкома Х пленуме белгал мадаккхара кадраш хьахоржача, уж белхз дIа-юха нийсъеча, царна кхетам луча кхи а духха ихоачамбоапарашн дIиза дисарш из республика районашка. Моттигаш хинкай хьалхе и карец должка гIулакхаш тахкина а, политически моральнон кийчбанзец организаторски таланг йовзеш дах кулгалдеча моттигашка хьежабеш. Цу тайпара гIалаташ дувлийтад Нальгарн, Сунженски, Шаьла, Урус-Мартана а, иштта кIыча а районашка.

Щ1ука хи йоаццаш Нальгаречча «Электроинструмент» заводе цеха начальникала болх беш яар М. Гумгоев. Шийна болча аьттонна хара гIулакхаш желадег ваьхар из, цекерча дисциплинаиен балха хьоьхкамашен iатIкъар уьлорзагIлагар. Из бахьан оолдар оалдаяца дIёнкъар нов. Гумгоев, Иштта парте чIонга негарг боаца инъ хьаллацирца ух тIехьхарча хана балхара дIабахьаб Шальярча ХЛ партсъезда цIегарIча оолдета председатель Вахидов, шекар доаккхача завода директор Ломовцев, хIмбараш.

Къьлсегта аз ишт нолаш дац гIургалон тIа да е дешаш-боозашн шиннаш оолча аьттон. Цунна хьоьхкамаш а, гIулакхаш а, Цу тайпара ихоачамбоапарашн цIегIча хиллад. ГIаьхьа цигара доагIа цар шоайла дышна гIалаташ вIашна кхувлара, балха желдарго гойтар бекътокхаме да оэнагга. Из дерригга оолха ъьоьхамашта а, коллективна вахара а чIоагIа iатIкъа.

Хlинц къьлсегта дина гуш да, ший къьлсегама оагIон политически хетташ лаьх ца деш, къьлварча таиnара дова дг гIерташ болча кулгалхочун оолха аьттув бовлаш ца хиллар. Производстеда дода дечя махулла дуьлгIа ъьлъеоза беза специалисташ, новатораш. МолодгIа дош коллективно, в корта болаш а къьлсегадеп хиллча из нийсен пайдагIа хургдолча таппарен чаьхдаккха йиш хургьш. Цъьабакъда коллективното шийна тIадилла гIулакхаца бекътокхамах муьлъаьккхар кулгалхо.

Кулгалдс оттавоь коммунистан а, парте боацараш а партенен хадьъаьн хьалхаьна шоаш чIоагIа оекътокхаме хсташ, тIаьх аьина хIамах дина ка нолаш, лаьха политически хетамга принципиальности нолаш, тIагIергта ленинизма чулоацам Iомабеша цох шолг практически балха пайда ина кхоьш хьалхежбе декхарийла а партийни комитетан. Иштта оамалаш нолаш вадраш хьалхлеелга партинан вахара ленинскн иррмаш нийса кхоачашъярх, парте чурча ваъхара демократи, критикен самокритикен дIин дегIаьхулдарах тийша да. Цулуьш уж дечIгIа дешаш дIин шоай балха юкъмоттигге лоатгаде декхарийла а парте горкомаш, райкомаш, юхъьаннара партийни организацеш.

Хlинц а кIезига бац сооранешка, активашка е шоаш социалистически декхараш тIаьдина хана чIоагIа бубёнеен курсе къьлмалаш деш болча кулгалхой, оаъьда итогаш ювцача хана цар Iимад хозаш хиллг — цар дергда яьхари даьри чIоагIа эргаш доландаь. Цу тайпара дьисса къьлмала тIера болчаргарен партийни паччехьалхенна дисциплинец гелхачечаргарен доагIар диъза къьлеса деза.

Ла иш боаш хIама дац цъьаш мотте болх оохабаь кулгалхой къьча моттигашка доал дс ухийтIа. Из дуккхача дакъе ишта хул лерттIа къьхержаш къьлхе дика техкан йола кулгалдеча кадрай резерв йоаццча партийни, советски, боахама организацеш. Из гIулакх чIоагIа доаркIаме а хеташ желадг декхарийла а парте горкомаш, райкомаш, партийни комитеташ, советски а, боахама а организаш.

Кулгалдеча болхлоцца юкъе къьча опму болча кадраш нийса къьча барш а хуьнаштаг Iалаццс деза. Практически балха дика ка нолаш болча кьонабараш хиццца лакхбе боагIа, царна ваша дола гIо'новкъостаг а лоатгадеш.

Хlара кулгалхо, къьсстта вайнаьх бараш шерра дакъа лаца декхарийла ба молаллеиш а хеташ балара беча валха. Дикъа тетаршаита атеистически лекцеш ешаш, Iлаьхача замах юхедисача зуламеча гIулакхашта дукъал тIагIергта къьосам лоатгабеш хила беза уж. Вайна юкъе хила йиш ш националистически уйлаш йола, ширача заман зуламе гIулакхаш къьлуьшаш бола нах.

Кадрель тийша дукъа, цар хьегIаша бола вIашгIкъьбакхарах, КПСС XXIV съезда къьлхаша оттадь декхараш кхоачашдара нах шерра оарцагIлакхаш тIаьхьа хургда пятилетка кхоьлагIча, хоадамбева шера а, тIехь тIаьоагIача хана а доахаргдола толамаш.

1973 ШЕРА 10 МАЙ ТIАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА БОАХАМАШКА ВЕГЕТАЦИОННИ ХИЙ ДИЛЛАРАХ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	Вегетационни хий диллар		ДолгIан хьисапе хий детта машин.		Поливальщикаш к	
	калькулировани планнаца тIа гектара тIа	дилла хий гектара тIа план процентаца	йодап ярах	болх беш хининай пайза эзар процент.	кийчьаь саг хий дехкийн хьисапе	хий дилларах йолаш
Ачхой-Мартана	2984	472	16	36	—	0	97	43
Гроэненски	7910	5151	65	100	37	37	253	56
Гудермеса	6042	1963	32	27	2	7	202	56
Магlалбика	1705	367	22	28	16	57	40	21
Надтеречни	5917	3264	55	82	40	49	412	124
Наьсарен	384	65	17	1	—	—	—	12
Наурски	7610	1687	22	96	36	37	407	203
Сунженски	8273	1287	16	107	12	11	320	177
Шаьлг	1761	1633	93	17	9	53	110	33
Шелковской	12500	3412	28	34	7	20	103	42
Урус-Мартана	1455	—	0	23	—	—	78	—
г.Грозный	3592	2045	57	29	8	28	71	31
Республика	Эррига	60134	21405	36	580	167	29	2093	798

10 май тIакхоачаш вегетационни хьисаьг хий диллаь дезаш эррига республике 60134 гектар яр. Iалыта хий диллар 21405 гектар мара ма Культурган дIайийна воь гектараш хий из нашш я-хьоГ? Лаьттанга кхоачамбоалеш тIоадал йий хьожаш тохкам бина гучадьенна дуккхача кхевше цIьа метр кIоарга болча тIола. ца цIьан гектара тIа 400—800 кубометр тIоадал эдилга. Иштта «Аргунский» совхозе гурахь кIа ДIадIйнача 40 гектара тIа хилг ешнол ихе 53 процент мара тIэдал яр, цIьан гектара эшар цIьа эзар кубометр я. «Победа» ягача совхозе гурахь кIа ДIадIйнача 47 гектара тIа 71 процент мара тIоадал яр, «Советская Россия» яхача внисовхоза комсаш дIадIйнача 47 гектара тIа 71 процент мара тIоадал яр, «Коминтерн» колхозе гурахь кIа ДIадIйнача 77 гектара тIа хила еанол 71 процент мара тIоадал яр. Шелковской района кхашка ГIалабамте кIезига я тIодал.

ДОТТАГІАЛ – ТОЛАМИЙ ЛАРДА

ГИПЛЛО хьекх мух. Бӏаьсти чакхъьвина ахка хьалъа-кхача гарга да. Шортта тӏаьвинеб буш. Рауза я ши гӏулакха Къилбаседа-Хӏирчӏ АССР Пригородни районе Ленина цӏе-ргӏера колхоза кхоалаӏчу шуйр-товарни фермаш дохка Оздоева Роза. Хӏинз шортта хьайбашта яа буш йолча, хана хьалхашка латта деххьашш кхоачашце а ат-тагӏа чӏогӏа. Ахта – дац уж. Йиллейча пачалехка кхоалаӏча, хозаамбева шера Розас ше доал, деча 18 іаттах хӏаранерга 3800 килограмм шура якха дош деи-наа. Цудухьа ше лаьрхӏар кхоачашце гӏерт кокха балха говзал йола хьайбаш лелаьеш. Хьалта пхиъ хӏара кхоабоча Іаттагера 2000 килограмми социалистически деккхаех 2800 килограмма мара шура якха еана кохзое. Цкъа ше лаьрхӏар шаьхха а кхоачаш, да деш іийчанц Оздоева пу колхозе ше кхъьегаш хьайбаӏча хана деиз.

12 шу да Оздоева Роза укъаза кхъьегаш йоӏаеина. Юхьъанца деиз безалу цуна халеи чоалхаеи бола хьайбаш деиларгӏ болх. Цкъабоий саина сиха лог на ик-кхаш па хово новкъосташкара хьаломадеш кхъьегаш йоӏалу. Хьан хӧв из Розай вахар ӏІахо йолуш хана машгӏа пийсу-ларш, нагахьа саина шуйрӏ-товарни ферме яр юхъьанца кхъьега йоӏеанача хана гӏо - новкъостал ле хьехархо, ца хозе хьалхеча новкъостий хиннабепаре.

Хӏара хьехархочох цхьа тамашийна оамаз боаӏ — карийна говзал хьалхатоь, хьалхетаторш безам чоагӏдаларг. Из дика оамаз, боаддаш хиннаер шийтта шу хьалха хьалгӏар кхаддаг кхаьеш йолаелуьеш ферме болх беш-тоаме. Бомхгӏйола доярка Селезнева Полина Петровна.

Юхьъанца духха халонаш ниисло дика кхоачаеа дожиаза.

— Хӏара сайгӏга, Хӏара деша, — ӏо дора Розайна дужмаеча хана деза Іоаьь йӏаьхий балха олиг, лакха тоаьаш йолаш хиннича Полина Петровнас. Хьекхо дора но кхоачаеа болхлочоь.

Селезнеиае дийнаер шуна ший кхъьегаеча ниьхъь. Сайгӏга-бокхта Дай-мехка тӏаттача шерашка йоллелар из шу колхоза шуруй-товарни ферме кхъьегаеча. Дера чӏогӏа Іоткъьам хуьлаш шеёаш дар ца, цкъаза хоам хуьлар гаргара саг, вазар-товаар фӏ-шиастанца найра атаеш вениаеш, чьле. Из ше хиича а хала шерашш дар уж, Кемалоа кхъьамбоборгаш а дар дагардаь варгвоаеаш. Іеоттіа тӏадуьне барзъка дарар, доллачу хӏамаи хӏаиа санна торо шиер йоьлеь. Из дерриге кхетадер ший, ше моастагӏча дуьхьалгӏотабабар. Цу хана хӏаьеш ане кхетадора ший кхъьегаеча мехка мел чӏогӏа яиаш ба. Цо шиз дора Іаломаш да, шийлеш хиина кхоачамбоаеаш тӏехьа-

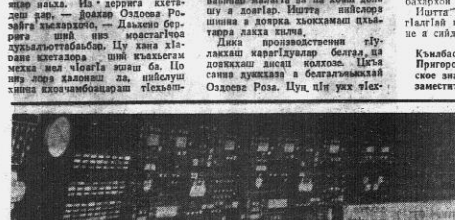

Нововоронежски атомни электростанция колективо йиллича хаиаа кхо бутт къьхьа нарзаерзъяьлй йиъьлагӏча энергоблока пробни мощность. Имззача мощностах — 440 эзар киловатт сахьат болх бе йолаенний вгроат.

СУРТА ТІА: йиъьлагӏча энергоблока постан тела блочни щит.

В. Кожевникова сурт.

ТАСС фотохроника.

Юхьъерча классий дешархошкара бакъина боккхийча Іилмахошка яхоачаш — иштта я Польшерча ерригзаи а хӏана ши аьина йолча городашка болх беча дуьнен халкъашта юкъерча прессан книжкан клубашка ухарий кой-тингент. Указза пархӏатача читальнешка дуккхача мехий кергпа газеташ деша, книжкай такашкара этгара тӏехьагӏа араьина политически художественни литература изданеи эпа йиш я. Къаьста чӏогӏа ъаьшт долаш да советски журналаши газеташ.

СУРТА ТІА: советски пресса кердаларашка дьожаш бе дуьнен халкъашта юкъерча прессан книжкан варшавски клубе бакъяраш.

ЦАФ—ТАСС сурт.

МОТТИГЕРЧА СОВЕТАШКА ДЕЧА ХОРЖАМАШКА

Районий, городий, юртий, поселкай Советашка деча хоржамашта йола хоржамий окружной комиссеи чӏогӏъара ъкъкхъьа решени яьй къьхьегамой депутатий районий, городий, юртий, поселкай Советий исполкомаша.

Ерригзаи а республике вашагӏъеллаеш хоржамий 8823 окружной комиссеи я, цу дакъе районий Советашка деча хоржамашта 987 окружной хоржамий комиссеи, республикера йоал долча городий Советашка деча хоржамашта — 723; районашка доал долча городий Советашка деча хоржамашта — 106; городашка доал долча районий Советашка деча хоржамашта — 728; юртий Советашка деча хоржамашта — 6115; къьегамкой депутатий поселкай Советашка деча хоржамашта — 214 окружной хоржамий комиси.

Окружной хоржамий комиссеша юкъьовахан къьхьегача коллективашен общественни организацешен къьоттавах 31457 яиаал.

Окружной хоржамий комиссеша юкъе — хьалхалаттача болх-лоеки колхозхеч 17860 саг, цаеи 5305 саг комисеой председательша чӏогӏъаеа.

Къьхьегамкой депутатий районни городскойи Советий дукхаеа испоикомаша хоржамий участкаш вашагӏъехкай. Участковый хоржамий комиссеша юкъъахийта ваиаалаш уттабе болабеиаб.

Къьхьегамкой депутатий моттигерча Советий депутатеша харжа кандидаташ уттабеи собранеш хуьл промышленни предприятешка, машинаьъьа транспорте, колхозашка, совхозашка.

Гудермеески локомотивни депо коллективо Гудермески городской Совета депутатала харжа кандидатала оттаваьа дйкагӏъола машинист нов. А. С. Сафонов; «Терский» совхоза болхлоа, юрта боахама спеиаласташа Наурски районни Совета депутатала харжа кандидатала оттаваьа цу Совета депутат а хьинаре общественик а вола совхоза жайу нов. А. Алиев; «Красное знамя» яхача колхоза колхозхоша Наурски районни Совета депутатала харжа кандидатала оттаваьа алати лаьттанаер йоала къайола продукташ дуккаеа яхареи йохкаеи даьъье толамаш дахарех 1972 шера Къьхьегама Щеча Байраека орден енна вола цу колхоза председатель нов. М. М. Чачаев.

Городанка, юрташка, болхлой поселкашка хьаййайлай 551 агитпункт, харжархошта юкъе массово-политически болх беш, парте ХХІУ съезда решеиеи ккоачашъа яра КПСС ЦК-ас дуиен халкъашта юкъе чакхдоаеача гӏулакхий къьхьоьа КПСС Центральни Комитета апрельски (1973 ш.) Пленумо баь сошам царна йӏабовзийтаеа 14358 агитатор, политинформатор, лектор, докладчик.

Агитпункташа йӏаалахьйӏад моттигерча Советашка деча хоржамашта хетадь тематически плакаташ.

ПАРТЕ КХО ПРОГРАММА

«Шолгӏ йӏаерзата, шерашта, тоаиашна дуьллача йӏарта ца вӏ, иана тайпара йолаа социалистически ка ергалонаш яьй Коммунистически парте кулгалоа. Вай Дахье. Бӏаьш шерашка тӏехьайоаь хилар дӏа- а дахьях, иш боь социалистически держава а хиина дӏаэтгатайн».

(РСДРП II съезда 70-ш шу дхза ра хъьаъьеъьаь» бакъ КПСС ЦК соцам тӏара).

Хӏара исторически этаре ше ваххлохъа гӏулакхаш ду хаина лаьрхӏа ше кинобаьа, партийни программа тӏа хьагойаш боча генералаш политически стратегеи ларда тӏа вашгӏехдоаь КПСС-о. «Программа. — ю. ядаьь В. И. Ленина, — из да партп кхоачашце меп йерташ долеп уж кхоачашдар духьа по къоьсам доатгабеп доаеп хӏамаш доаеп. кьоастадергдолаш, ийбса дӏакхайкадерг.

Ше хьехиннача уйг 70 шера кхо Программа оттаяьй КПСС-о. Царех хьадоаьво 1903 шера дхиъна РСДРП II съезде «Тайпиай. Шин дакъьах латташ хиинай из: программа - минимуми программа - максимуми. Цу тайпара из ешъоо хьагойтар ХХ-гӏа бӏаьшера йоаьлуьеш хана доал деп да ризми крепостнически пхеалеча чӏоагӏа иизаш хиинача буржуазно - помещийий Россера хьа шиг тайпара хиина.

Цузухьа хьалхарча дакъьа тӏа (программа - минимум) уттаьлаьл дуьйцаеп а, демократически революцеи пролетариата дехкарап. Цар лаьрхӏа самоиержави дӏаяккха, демократически республика оттае, феодально-крепостной строяк ише мел диса тӏаиаш йаздаеа, хана доал деп да ижъеэавлаеде, общественни вахара шерра демократеи а.

Шоллагӏча дакъьа тӏа (программа - максимум) дийнах хьалгӏертаиазм социализмаца хуьнара хьакъьеъьа, социалистически революцеи чакхъьяккарап пролетариата диктатура оттаяреп хьалгӏ хьехархоша.

1917 шера сийлахь -йокхуьа Октябрьски социалистически революци яр а Советски Іьаьлап оттаяр а бакъап долаеп парте хьалхарча Программа укхоачашбар.

1919 пера VIII съезда тӏаиайап парте шоллагӏа Программа, социализм хьалъера программа. Цу тӏа белгалдора капитализмагера социализмага довлаш мел йохкаеа хаина дакъьла деиларгӏ. Цу тӏа оттаьлаьлар мехка советски-политически индустриализаци елга, еѳа-йохкаеа промышленность эгӏайоаледелга, халкъа боахама электрификаци елга, социалистически хьисаие юрта боахам эргабккхаре кооперативаеи плаи чакхйоаккхаеа, культурии революци елга.

Политически дакъье программа либӏ1Іад советски демократи хӏамаш дегӏайоалаеп, бохклой классеи къьхьегача ахархойн цхьаьтто чӏоагӏъе, политически, экономически, культурни гӏулакха дерригга ча къамаиаш боккъонца цкъатарга боьхьонаш Іаллашъе.

Уж декгараш кхоачашъара наьхьа тӏа Іаллаяре йохкхий халонаш дагӏайтар: хӏамаиаиига боахам, Советий Мехка дукхала империалистически державашна болъьсь интересиш, чурча контрреволюцион митеваш, халкъа боьхьен юхъметтаоттабара ца тоъаш хиина ахча, йоазъв - деиар на хоиш хиина бахача нахах дуккхе1бераш. кадраш иа тоъер.

Цхьабоьлъа, ю дерзаи парте Программа тӏа къоастам болаш оттадаро коммунисташа новкъостал дахь эксплуатеиеп мукъъдаьккха къьхьегаеи халонаш шиира оагӏгӏлакхера.

1939 шера хиинача парте XVIII съезда белгалдаьь социалистически общество къьхьа яккхаре дахьаь - долаеп социализмагера коммунизмата довлареп къьхьа. Сийлахь - бокхъача Дай-мехка тӏемо юкъъаГбаькхар советски халкъа хӏамаий халкъеаш, соцдаир парте Программа кхоачашъера. Нах боабарш боахам бохабераеп Іаламате докхха ше дир тӏемо вай мехка. Цкъабаькъа, социалистически строя, советски нькъа турпалча къьхьегаеи, коммунистически парте кулгалхошца Іалаштлаш дакъьа боахам сихха іоъаеетатгабе-тгӏ. Дкхо дегӏабоалабеллеп. Из бахьан долаеп 1961 шера толдиие кхоачашбар, КПСС шоллагӏа Программа. СССР-ле миърра массе мотгиеп котъьалъер социализм.

1961 шера октябре хиинача КПСС XXIII съездо тӏаиайап коммунизм хьалъера программа аьина ша цӏа тадаа йоаь парте кхоачаеа тӏа Программа. Коммунизм хьалъелга, белгалдоккх ну тӏа, шолйёа йӏаьи дуьхьалонна доаа исторически кхо дакъьа кхоачалларца дуьхьалонна дас коммунизма материально - техически база хьалъер, коммунистически общественни отношеиеи дегӏайоалар, кер-ла тарбаеп, дакъьа.

Коммунизме кхоачашъеп йоаь приицип хуьлье «Хӏараперга хьинарга хьежжа «Хӏараиена иохкъа хьежжа». Из принципи чакхъяккхара йоаьрга экономически социальни оргалонаи яраь советаь, иах гептара дика йоаь-тӏехьабоалеп хьалъетаеп дуьхьалъа, коммунистически сахетам болеш хиа а бетар.

КПСС кхоалаӏча Программа тӏа оттадь хьокъара дакъьаца хӏара тоаиа тӏа пиринга гӏелдай, пленумий решеиеша шо-шоаш къестаеп да. Кхоалаӏча Программа кхоачашъеп тӏаиа КПСС XXIV съезда решеиеша ужежа чакхъяккхара дз. Из хиинача тӏехьагӏа йӏадаьхча шии шера докхий хӏамаш карагӏлаиина. Индустри-деггӏаьхара темпаш тахан хиинера. Пятилетка йӏоаь (пятилетка шолгӏагӏа шера аллха ду кхаӏа хьаь промышленни продукци тӏом хьалехьара, 1940 шерачу тӏом хьалехьара промышленности тоьяьр массеп тӏаиа хиланзар аьина диаа.

Уж тӏехьаьрча шерашка хаотташ тъаиа хьалаи дика дытуь боанан долаелхеча а. толаме деггӏаьх юрта боахам.

Тӏаьта кхоера а экономика тӏоагӏга дийлаьрг — СССР-е халкъа хьалъера тӏаьта пиицгга тоовлар. Масела, 1972 шера болхлой гӏулакхерча наьхеи аьяре доаь 9 миллиард сом йоккхача хилар. Уж пятилетка аллха аьина шера ергалонаш тӏаьта пиицгга боаа Ілачуьхийаб е шоай-чуье моттигаи тоэьай 23 миллион гаргга саго.

Вокъонца хиза малоаггара доаа тӏаьта да, къьхьегамой материальни хьалъера боарам лаьхьа ме ду, культура, образование боарам лаьхбара хьалаи ьътуь бокъонца хуьлу цалор. Хӏара цуьра школашка, техникумашка, вузашка, тайп-тайпара чурсашка деиаш хуьл мехка бахача наьах кхоалаӏгӏа дакъьа. Хӏара лаьггера юкъерер образованеи долаш 55 миллион гаргга саг ва Советски Союзе.

Уж деррига толамаи аьина дуьхьалъеича да Коммунистически парте гӏулакхашца. Цун политика керттера лерхӏар — къьхьегамой вахара материальни культурни турпаи бозрам айбелга, дерриге шиа ниъьатама, тиовчеки ахетам массе оагӏорахьерп биссаи деггӏакхуларга хьалаи вашгӏехьахаь.

Хӏара КПСС кулгалца чӏоагӏга хьинар айдеиача, дерриге шиа ниъьаь парте ХХІУ съезда решеиеи ккоачашъар оагӏаглалъача хьалаика боаь беш да советски халкъ.

Виктор ГЛУМАКОВ,
исторически Іилмай кандидат.
(АПН).

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ КХЕТАМ БАЛАРА НОВКЪАРЛЕ Ю ДЫНО

Коммунизм хьалъеча хана кейла тайпа сагӏ хьалкхевар парте керттерча деккаех цаӏ долча хӏинзарча хьалашца дыи реакционни чӏлоаеама критика яр Іалъамате бокхха практически лоархӏам болаш гӏулакх да, хӏана аьяча цо новкъостал ду кхъьегамкой сахьетам чуи коммунистически мировоззреии йоссапра. «Советски сага кеда оамал, цуи коммунистически мораль а мировоззреии а чӏоагӏъу, — йоазъв КПСС XXIV съезде, — ширача замах кхеденача воча гӏулакхашна хилдаиаеп, машар боанашп лоаттабоча кхъесаме... Нахъа сехетам чуи оамалашкеи ширача замах кхеденаеа по гӏулакхашна хилдаиаеп, — из да чарте. вай общество деиригача сахьетамеча хьалхалаттача низаша ший йоькхо елга гӏолакхаш дола гӏулакх».

Наха кхъьера йӏа ца дала гӏерташ духха гӏа дыиан хаоц чйлаш. Реакционни насологи хиларах тарра ды хийра бе марксизмана-ленинизмана, цо новкъалъе цо социалистически къамий доттагӏала, интернационални бухзамаш вашагӏехьалараеп дегӏаьхарен гӏулакха.

Дыно халкъаш вашагӏлоаь, хийлаоах, вашш духьалдоах.

Карл Маркса а белгалдаьлга, «Къоьбаи цун лаьрда тӏа латтача бусалба дыи законодательствин цхьаьтачеи аттачеи формула тӏа дуг дерригача дуиен халкъий географии этиографии. халкъашна шиин дакъъа — даьлах тешараш-теи ца тешараштеи — деъка а деъкаи. Ца тешар — из «гъьнъьъ», из моастагӏа па.

Иелаьо вий кхайкаю даьлах ца тешарий къама, бусалба сагаи даьлах ца тешачоаь къьхьегаеи гӏулакхаш дуьрдоаа хьал лоаттадуь.

В. И. Ленин чӏоагӏга духьала хиинаь къамий, вдоаи, дыний белгалоиегӏа къьхьегамкой къестабага, шовиниетически уйлашца уж дуьлаьс, бӏеха уйлаш шарна дог чу йоссое йертара. «Бусбеча. — ю. ядаьь Ленин, — из да чарте. вай общество деиригача сахьетамеча хьалхалаттача низаша ший йоькхо елга гӏолакхаш дола гӏулакх».

Ленински пленумаи укъаднекеи хьежжа, истори марксистски кхетадора принципаш терколл а еш, Советски Іьаьлап ше даьнна-на хьалхарча деиношке а деиз хьакхайкаьлъ ерриге а массе тайпара а къамаи дмии совлеиаши доазъв уттгадеитеи дӏадоаккхаи хилар, лоархӏаме гӏулакхаш чакхдаьхьал общество дыно еш йола влияни мелъера. Кхиаз дӏакъьоастадьлъ берриге къьхьегамкой гӏулакха законодательни кхетамеи функцеш чакхъяка йолеенцара паччахьалкхеха. Ды хӏара граждапина частни гӏулакх хилар хьа а кхайкадьлъ, культурни организацеша чакхдоаха гӏулакхашта, дыпах тешараша деза йолар кхоачашдина тъаьм байтаи доазъв а оттадьлъ, Советски Іьаьлап хӏара саго тешшаме бокъо еииай «...цъьакхха тайпа ды да лелабеъ, вешта ахьта атенет хила.

Ах бӏаь сонгӏа шу хьалхагӏа деиз хьадоагӏача советски общества исторе бакъьъьаь ды дӏабадар социальни прогрессах хьахъда, социализм дегӏа ме йоаглиа дӏабарга ды яьа маркисистско-ленински положеии.

Бахача наьха вахара материальни социальни хьалаш оьлагара деиз тоаларо, классовии хьамаи Іалап дӏадаккхаро, партеи паччахьалкхеиоп бечаа бокъхача хетама бахо, халкъа оборазовани дегӏайоалаяро, культурна йӏаьхийн къьегамкошка тӏехкдачаиии хилаеп — цу дерригача хӏамаша хозамбоблаш долча тайпара новкъостаеп дадьл дукхха миллионаи болча наьха дынах бола тешам-бовбара.

Вай мехка дыи социальни овлаш пийлаеп. Йохаяьй ды делабеъ раша бӏаьш шерашка кор гӏоролога еш хиина баса. Тӏаккха, дыи хаоц уйлашца къовсам лоаттабара деккар дӏалаьнаа яхилга-м дац иа? Республике бахача вайнахаи дукхха а дукхагӏа бараш бусалба дыи муьқьаӏа бахаш ба хӏаиз а. Цуьра я укъаза муьрдий тоабаии ламазаи ду цӏеноша. Адхха цхьаи Шаьха районе я бусалба дыи 11 тоэба, 4500 мурд юкъе йолаш йола 27 мурдий группа чуйодаи.

Моттигерча къамий дыи уйлаеи докхлаеи спекуляци а еш, дыиа тоабаитта керте латтараша, цар Іуша наха юкъе йӏдаккхо дыи фанатизм, къамаита юкъера моастагӏа, кхы ды болча, къмча къамех болча нахаца юкъа хӏама долаш бан бусалба нах яхаш ыкъхам бу. Хӏьта цо наьха санна зе ду къьхьегамхошта интернационални кхетам балара. Цу тайпара, хӏамаи етта йолалъу социализмаи карагӏлаьнача кертерчоа — ленински халкъий дотгагӏала.

Кӏезига моттигаи ши «дыи авторитеташ» одлаи бараша бачча хьехамагӏа дезал вашагӏбоахаин баьа дай боаиаш дусаш. Масела, дыи хьехам бераша болча тоэма Грозненски района № 2 йолча совхозерча Хлынова ший сесаг — эрсе Бочкова Вера йитай, хӏьта цо эккхаь вож республики берга дӏаяхаза яшпаш.

Дыи хьехам бераша сов шоаш эхь доашта боолараеп, шоай муурдашка доккхий зуламаш лелалайт юртапка балхап деча эрсашкеи кхыча къамеи болча наханца — дехохохоша, дораша, кхичара.

Ды делабераш шоай хурдах карихрой мамоата дукхагӏа шоашта муттахь берзабе гӏерт, хӏана аьяча йӏаьхо йодача хана ди йӏабаьха бӏаьраш уж лоаххӏ цар. Республике дукхха моттигаш я даьлах тешаш болча дашха-нохоша шоай бераш школе деша ца укъийташ, пионераллен комсомолеи уж ца ухийташ. Уйг тайпара хьегам бе дынах тешаоаша бер: «Деша, ядг хӏ — цхьаъне бе. Хӏьта йиГнгаша йӏалла деша я деаеп, йоаь пар. Цудухьа белгалдоккха деза цхьацайоалча моттигапка цу хьегамий дика аьтуь бу ьлаш хилар. Республике, кавказ лаккхеча ме хул вайнахьа йиГнгаш кӏезигаг, уГаьтъ вузашка кхы а вогӏа да гӏулакхаш. Масала. Грозненски мехкдахьта институте керттерча даьккх деша багӏарап мехкарий а болаш йолча инженерно-экономически факультете деиаш нагахьа ни вайнахьа йоГ.

Юкъерча школай лаккхера классашка деша ерГача вайнахьа йиГнгий духьхала дыллача. Кхьбасела Кавказа автономни республикерча юкъе тӏехьаьрга моттигера дахь Ноун-Гӏалгӏайча.

Вай материальни производственни а Іоатгкам бу дыи гӏулакхашца дыи Іамалашеи дыи дозачча деношеи эгтара гаготагӏа йолча хана юрта боахамерча балхаш тӏара, производствера гӏулакхаш тӏара боах ъоарап нах.

Цул совгӏа, сий доина гӏулакхаи леладе, кхоал де боах дыиою шийх тешараш, хьаиалача къьхьегамара безам лаборахех, хӏана аьяча, массаза а яхар мо, тоабай кулгалхой—тхьамдаши чӏоагӏаста йола мурдаии цхьаиалъа йоаь бах. Сенах бах уж? Дыиах тешаш болча юртарча наэагарен мурдашкарен гулдена загатах, шоай доалаъь лелабеча боаха-мах, колхозиий совхозиий лаьтташ хьа а дувшаш, цар тӏа дзюъча хӏамаех, спекулянех, къоалах.

Дыно ишття дожкха зе ду наьха уна хиенонна. Дыи Іамалаш яхаеи марха ахабораеи кер чу лазарап ши ю, колот, гаетарт, яза, кхиарап. Наьхарен районе Суххотӏарча юхъьанцарча школерча цхьаи деиларгӏчи классеи доска тӏа яьха латтача мехте дог гӏелделап. Из мукъьаӏгӏа маэта яхорга ахоабаш, бӏарччача дийнаъь хӏама деанна хиина.

Кхерам сенах ба аьчча, из ба, дужкхача партийни, профсоюзни, комсомолъскеи организацеша, къьегата а Наьхарен, Сунженски, Магӏалабика, Шаьла, Ведана районийчар боьхьоца дыно еш йола зуламе влияни терказлъш ца хилар, дына гоабаитта керте латтараша леладу харцьяьрга гӏулакхаш шоша ца эгучок дуташ хилар. Маларга аьчча, саг бекхтокхаме оаэа къаЛлаГга эерта бойсаи ярах, хӏама да долча бераш Іазап тӏаоттаеш йола дын Іамалаш ца йича цадоалийтаеш хилар.

Декхар сенах латт аьчча, из латт, КПСС обкома X пленумо белгал малакхара, бахача наха атеистически кхетам дукхагӏа балаа безаш хилараг, йын карп уйлашта духьала дукхагӏа дувшарах, массови информацеи ерригача средстваех наЛла эиарах. Пленумо боорачча кулгалхошкара дӏадийзад нар шоша, къьегата а Гӏалгӏашхеи нохчашкеи барашта дына духьалара пропаганда еча дӏадлаиза дакъъа лоаилгга. Лоархӏаме да, из боих пайнаьха меттала бар. Дына духьалара боих хӏама укх сазъата тӏагӏерта бан баш. дукхагача хьаде формаьлъо, бокъонца долаш дарех хьала беш да.

Дын дарп уйлаш цӏеиъьаь дӏаэхара хьинаре атеистически боих барах кдоачаи хилаш, цуа соагӏа, общественни отношеиеи, наьха бит дӏагӏертабоалаш тоаа, тӏаэа къьаст-къастача сага уйлаеп, цунна фи эи эьхьа, бала тӏакхъьаяча нада тайп-тайпарча дын каотортетаделга дыиаъь шоашташ-ша дӏачуэуэабоча наэа — хьалъа новкъостал де деза. Наха фу эш ца хьажжаи, наханца тӏоаеп дог да дӏаэхара эдарага хуттина Бюро КПСС Махкарен районна пленуме совхозий директорашта Арапиевеи Албогачиеевеи.

Вай тевжаде доаагӏа, ды Іамэарча общественно-политически хьалъа тарбала гӏертаеп, кӏоарга-гӏеи говзагӏеи хӏилла лелаеш хилар а, Цу тайпара «пленбеганца бе безаш хилар» тешараш, цудухьа из кхераиегга ба хьалхагӏа лелаьнча дын формайа Вай иЬешгга дуъьала дола доаагӏ деъдарчор хӏаиз дына къастта хьалъа кхоачагӏ, дына новкъостала вай социально-политически ихьагӏо бухьяккха лягахь, вайна дуъьала дын идеологически диверси а лелаеш.

Дын дарп уйлашта дуъьала къоьсам доаттабар, атеистически кхетам балар — из чӏоагӏа уйлаеп тӏаэкхйта ешш гӏулакх да, дунга лоалаш формашни кампанейшеи.

Л. АЛЛАХВЕРДЯН,
исторически Іилмай кандидат,
Грозненски мехкдьъта институте доцент.

«СЕРДАЛО»
2-гӏа оагӏ. 17 май, 1973 шу.

ТІЕХЬАБУСАРАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА ТОРОНЕХ

Нохч-Палгіай республикин хьалхалетача коллективаша апрель беттан хьинар кхо ца деш кхачаргар бахьан долаш дика кхачбога-ма совгІаташ кийчйир дезача пІейин Цхьолларгіча майнех Дагженшен. Апрель беттан шолаш биъ беттан зеделлин толамца кхачашийр «Грозиефть» объединенин нефтегазовин управленис, СССР-н 50 шу дизара шеларгІча Грозненски химически комбината, «Электроприбор», электромеханически, Грозненски ремонтно - механически, Гудермески медицо - инструментальни, «Трансмаш» - заводин, цхьейно - производственни объединенис, гІишлой материалийн гІишлой индустрен Аргунски комбината, Грозненски консервни завода. кхи дукхаха предприятеш кхачбога. Цар планал совгІа халкъа боахама елар кукхкача маьхера тайп-тайпара продукци, цап дика толамаш дахар бахьан долаш республикас предприятеш-ний ерриге хьайиъача продукце-на реализаци яра биъ бетта план 100,6 процент кхоачашъяьй.

Хала дете а социалистически яхье хьалхалаттачар санна кхъьеган ерригача коллективаша, цхьайолча предприятешка пачхьалкхан хозяйствага тІаІерттА кхоьсан лоаттабаьл. Апрель беттА кхъьстта во болх барах паччхьалкхаен декхар тІадисар «Октябрьнефть» медкадаргІин гІа-ни Бакин управленин Грозненски газ чакхйоахача завода, производственно - товарни контора, Ермоловски хьу чакхйоахача комбината, Старопромысловски кирпичкаш ца еш завода, крупноанельни домостроене Аргунски комбината, Червленски винзавода, Самашкински консервни завода коллективаша. Цу тІехьа-ниг цхьаьнаш дукхаха хана дена тІехьахьоаш я. Биъ беттА

ПРОДУКЦЕНА РЕАЛИЗАЦИ ЯРА 1973 ШЕРА БИЪ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯЬ ПРЕДПРИЯТИЙ

Предприятеш	Директор	Парторгани-зейе секретарь	План в процен-ташца
«Старогрозненфть» НГДУ	К. И. Ивинский	А. Д. Горелекни	94
«Октябрьнефть» НГДУ	С. И. Дмитриев	А. Г. Еловиков	94
Карабулакски кирпичийн завод	М. Ф. Евдокименко	В. П. Рыбни	99
Грозненски газ чакхйоаха завод	В. М. Зибарев	В. С. Трунов	85
Мебельно-хьуж хІамаш ю			
«Терек» фирма	А. М. Арсенюк	Н. И. Федюшкни	91
Ермоловски ДОК	А. К. Кадиев	Ш. А. Султыгов	93
Крупноанельни домостроене Аргунски завод	М. Г. Маймни	А. Х. Дудаев	80
Старопромысловски кирпичкаш ю завод	З. З. Ибрагимов	О. Д. Бутова	90
Кога гІирс бу фабрика	А. Х. Мурдаев	Ш. И. Тарабрин	95
Швейно - тканое объединени	С. А. Дениев	Н. И. Зуева	89
Ермоловски десерсарен завод	Ю. Ю. Мидиев	Д. Дадаиев	65
Сунженски лесокомбинат	М. Ф. Всеводин	А. Н. Казюта	86
Ачхой-Мартанн лесхоз	Ю. Ю. Мидиев	П. И. Сабинов	76
Кондитерски фабрика	В. Г. Геращенко	—	63
«Аьдучун» Минпод завод	Р. М. Арчаков	А. Х. Бахмурзиев	98
«Ордженикидзевски» совхоза промпункт	М. А. Дибиров	И. А. Мурадов	92
«Советски Россия» совхоза винпункт	П. Д. Куцлай	В. И. Неткачев	83
Новогрозненски винпункт	А. В. Волков	Б. А. Насуханов	79
Наурски маслосыродвод	М. Д. Магомадов	—	95
Шелковской маслосыродвод	В. В. Ткаченко	—	93
«Сельхозтехника» Грозненски межрайонни объединени	В. В. Левенец	Ф. И. Иванов	93
«Сельхозтехника» Урус - Мартана районни объединени	Е. А. Кушневич	М. М. Магомадов	87
Ачхой-Мартана районни типографи	У. Сусуев	—	50
Гудермески районни типографи	В. Е. Кит	А. С. Астахов	95
Шелковски районни типографи	М. Д. Мельничук	—	78
Веденски районни типографи	Х. Арсанов	—	83
Грозненски районни сельски типографи	А. В. Лукьянец	Р. И. Золотарева	92

план кхоачаш ца еш йисаЙ 28 промышленни предприяти. Цар бежкагІа паччхьалкхенна дІа ца луш йисаЙ 6,2 миллион сома маьха тайп-тайнара продукци. Уьх хІаІдагІа кепатох эгтара тІоаргІагІа тІехьаюсаш йолча предприятеш.

Пятилетка кхоалагІча шера биъ беттА бахьа балха итогаш йича гучадевлар къьст-къьста предприятеш тІекъаййца ца деш «Грозфть» объединени (начальник В. Б. Назаров), кхачан промышленноста Министерство (министр В. М. Лапина), ахун бохкха управлени (начальник Е. П. Матвеев) тІехьаюсаш хилар. Цу объединенеитта, управлоеитта чуйоагІача дукхаха предприятеша къьстера овсарле лаьхьара биъ бетта задани а кхоачашъяьш. Цу лоарХІамерча хьокхама задани Нохч - Палгіайчен промышленносте ерриге кхоачаш ца еш йисаЙ 46 предприяти хІиар, из бахьан доаш ерриге республика хьинчаа укх шера планагІа лаьрхІа хиннячуа лоХаргІа я биъ беттА къьстера овсарле, кхиместаде цун боарам 1972 шера хиначуга я кхаьабаш.

Парте горкомаш, райкомаш, министерствай, объединенеи, управленей, предприятей кулгалхочо, къьщщага партийни организацеи декхарийла я хІинг доаш доаш е гІулакхий практически выводаш е. ХІара денна дьежа беза уьв операгиани задацеи, декларе мишта кхоачашду, ишлеш йола проблемаш сиха къестае еза, тІехьаюса участкаш хьалхалаттачарна ювкье гІоргІойлаш гІулакх де деза, царна новкъосташ а деза. Цу тІехьа цхьаьна цІенхаштта лакхбе беза бохамий кулгалхоч, специалистий, берригача къьхьегамхой пачхьалкхан плане тІаийна социалистически декхарашца кхоачашдара бола бехкокхам.

Къьстта чІоагІа теркам тІабаьлларш ца еш йисаЙ 28 промышленни предприяти. Цар бежкагІа паччхьалкхенна дІа ца луш йисаЙ 6,2 миллион сома маьха тайп-тайнара продукци. Уьх хІаІдагІа кепатох эгтара чІоагІагІа тІехьаюсаш йолча предприятеш.

Пятилетка кхоалагІча шера биъ беттА бахьа балха итогаш йича гучадевлар къьст-къьста предприятеш тІекъаййца ца деш «Грозфть» объединени (начальник В. Б. Назаров), кхачан промышленноста Министерство (министр В. М. Лапина), ахун бохкха управлени (начальник Е. П. Матвеев) тІехьаюсаш хилар. Цу объединенеитта, управлоеитта чуйоагІача дукхаха предприятеша къьстера овсарле лаьхьара биъ бетта задани а кхоачашъяьш. Цу лоарХІамерча хьокхама задани Нохч - Палгіайчен промышленносте ерриге кхоачаш ца еш йисаЙ 46 предприяти хІиар, из бахьан доаш ерриге республика хьинчаа укх шера планагІа лаьрхІа хиннячуа лоХаргІа я биъ беттА къьстера овсарле, кхиместаде цун боарам 1972 шера хиначуга я кхаьабаш.

Парте горкомаш, райкомаш, министерствай, объединенеи, управленей, предприятей кулгалхочо, къьщщага партийни организацеи декхарийла я хІинг доаш доаш е гІулакхий практически выводаш е. ХІара денна дьежа беза уьв операгиани задацеи, декларе мишта кхоачашду, ишлеш йола проблемаш сиха къестае еза, тІехьаюса участкаш хьалхалаттачарна ювкье гІоргІойлаш гІулакх де деза, царна новкъосташ а деза. Цу тІехьа цхьаьна цІенхаштта лакхбе беза бохамий кулгалхоч, специалистий, берригача къьхьегамхой пачхьалкхан плане тІаийна социалистически декхарашца кхоачашдара бола бехкокхам.

Къьстта чІоагІа теркам тІабаьлларш ца еш йисаЙ 28 промышленни предприяти. Цар бежкагІа паччхьалкхенна дІа ца луш йисаЙ 6,2 миллион сома маьха тайп-тайнара продукци. Уьх хІаІдагІа кепатох эгтара чІоагІагІа тІехьаюсаш йолча предприятеш.

Пятилетка кхоалагІча шера биъ беттА бахьа балха итогаш йича гучадевлар къьст-къьста предприятеш тІекъаййца ца деш «Грозфть» объединени (начальник В. Б. Назаров), кхачан промышленноста Министерство (министр В. М. Лапина), ахун бохкха управлени (начальник Е. П. Матвеев) тІехьаюсаш хилар. Цу объединенеитта, управлоеитта чуйоагІача дукхаха предприятеша къьстера овсарле лаьхьара биъ бетта задани а кхоачашъяьш. Цу лоарХІамерча хьокхама задани Нохч - Палгіайчен промышленносте ерриге кхоачаш ца еш йисаЙ 46 предприяти хІиар, из бахьан доаш ерриге республика хьинчаа укх шера планагІа лаьрхІа хиннячуа лоХаргІа я биъ беттА къьстера овсарле, кхиместаде цун боарам 1972 шера хиначуга я кхаьабаш.

Парте горкомаш, райкомаш, министерствай, объединенеи, управленей, предприятей кулгалхочо, къьщщага партийни организацеи декхарийла я хІинг доаш доаш е гІулакхий практически выводаш е. ХІара денна дьежа беза уьв операгиани задацеи, декларе мишта кхоачашду, ишлеш йола проблемаш сиха къестае еза, тІехьаюса участкаш хьалхалаттачарна ювкье гІоргІойлаш гІулакх де деза, царна новкъосташ а деза. Цу тІехьа цхьаьна цІенхаштта лакхбе беза бохамий кулгалхоч, специалистий, берригача къьхьегамхой пачхьалкхан плане тІаийна социалистически декхарашца кхоачашдара бола бехкокхам.

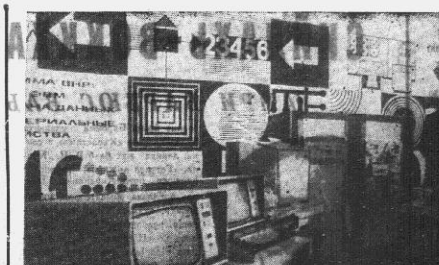

Москве СССР ВДНХ «ЕС-ЭВМ-73» яха выставка я хьовлаш. Цун экспонаташ дуьхьарга лях мехний—СССР, ГДР, ЧССР, ПНР, ВНР, НРБ электронно-вычислительни машинаш цхьаь системех.

Ухьаза хьоиха оттаоргъя се-кундах 1 озаргага ахиилиенага ихаччаьца операцеи чанхйоехаш боахза овсарле йола кхоалагІча новкъаеен машинаш, тайп-тайнара электронни аппаратура, гІонна йола устройствеш.

СУРТА ТІА: выставка венгерски раздела «Видеотон» яхача фирма стендаш.

В. Сизова сурт. ТАСС фотохроника.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАРГДА

ЧІоагІа дог гІоаззаьнна тІаийнар КПСС ЦК апрельски Пленума социан «Грозненго» теплоэлектроцентрала кхъьсагашша.

Предприяте механика, бригадашка, ерригача производственни участкашка агитатораши пропагандисташи из чІоагІа лоарХІам бола документ хийца башиьй.

Берригача энергетикаша дог чу-ра къьабалбу дуьен халкъашта юкъера машар «Іоагіогаь КПСС ЦК Политбюро лелабу нижк».

Электромеханика цехъара планхІара бетта массара а тІехьахочашъю ТЭЦ-а» болхлоца. Хьинаре къьхьег цар май бетта а. Планал совгІа бахьан эпаран хІиллоаттъ-сазъат электроэнерги яьккхай.

Дика толамаш доаха ТЭЦ-а коллектив республиканскин сийлен Доска тІа я. Ерригонски социалистически яхье хьалхара мотгиг яьккхача «Грозненго» коллектива СССР энергетика Министерства карара хара тела ЦІе байракх енай.

Белгалбаха бена теплоэлектроцентрале дика къьхьега смениъ начальникаш А. Серкин, Ф. Сабанов дежурни инженер Х. Бедиев, Ленина орденаш лелаш лелаш следар А. Байсултуров, М. Колин.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ТІАИЙЦА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАРА

Ачхой-Мартана района «Ордженикидзевски» совхоз керттера-ча даькъе соми бабылаьдараши кхаеш и. Бабылаьдараша 165 гектар дІаоаш совхоз. Уж кхедеи-кхо бригада я.

Докхий декхараш латт ййс-лагІча пятилетка кхоалагІча, доа-дамбева шера иу бригадиЙ коллективаша хьалхашка. ПІан 2500 тонн йолча паччхьалкхенга 3500 тонн бабылаьдараш доака со-циалистически декхар тІаийнал цар.

Шоаш денна дош, декхараш кхоачашдара хІинзе дукха давд совхоза бабылаьдараш лелаДераша. Бабылаьдарий лакха хьувкъам кхеб-бара дика дарц елла. Ишта, хІара гектара тІе шишша центнер калийни туж, 3,5 центнер гранулированни суперфосфат кхочийна-ташт минеральни удобрени. Аьдда хьаннаш ший хьанахьа аьа дика кийчдар льтта. Хьаьта бабылда-араш Дідудува хана гида цхьан аминачни селитра тесгар.

Болх дика тІешиТехьабыккха агротехнически лозшача хІинашка Дідайна баьлар механизатораш бабылаьдараш а. Из болх беш кхъьстта дика кхьхьийр механизатораша Чергабиев Лечас, Гов-тухаиов Хаджимурада. Норма 8 гектар йолча хІара дийнахь кхъьера лаьрхІача 10—12 гектара тІа бабылаьдараш Дідодура дар.

Хьтіта кха зехьа дайидлаш. Дика тІабыьнна лаьхлуш боагІа хІинз хоп, кхидола бабылаьдараш. Культивацеи яхуча тІехьагІа хІинаш кушташа оасар деш лаатт хоха. Кастта кхьлолча бабылаьдараша а оасар де, хий дилла болалургбА болхлой.

Ухь шера эгтара хьалха кердача методах кхедергда боахаме бабылаьдараш. Бригадерча, звеньяшкарча хІара сага кхъьера лаь-хІача 0,2—0,3 гектар кхочийташ бабылаьдараш Дідийна лаьтта тІачІоагІдергда. Цу майда тІа бабылаьдараш кхедараш ше бехкокхаме хургба хІарабар.

Цу гІулакхо айберга наьха балхалара безам, шоаш хьалечу бехкокхам. Лаьхьара къьстера гама овсарле. Цунца цхьан дегІа-бабылаьдараш хьувкъам я.

Докхий декхараш латт ййс-лагІча пятилетка кхоалагІча, доа-дамбева шера иу бригадиЙ коллективаша хьалхашка. ПІан 2500 тонн йолча паччхьалкхенга 3500 тонн бабылаьдараш доака со-циалистически декхар тІаийнал цар.

Шоаш денна дош, декхараш кхоачашдара хІинзе дукха давд совхоза бабылаьдараш лелаДераша. Бабылаьдарий лакха хьувкъам кхеб-бара дика дарц елла. Ишта, хІара гектара тІе шишша центнер калийни туж, 3,5 центнер гранулированни суперфосфат кхочийна-ташт минеральни удобрени. Аьдда хьаннаш ший хьанахьа аьа дика кийчдар льтта. Хьаьта бабылда-араш Дідубува хана гида цхьан аминачни селитра тесгар.

Болх дика тІешиТехьабыккха агротехнически лозшача хІинашка Дідайна баьлар механизатораш бабылаьдараш а. Из болх беш кхъьстта дика кхьхьийр механизатораша Чергабиев Лечас, Гов-тухаиов Хаджимурада. Норма 8 гектар йолча хІара дийнахь кхъьера лаьрхІача 10—12 гектара тІа бабылаьдараш Дідодура дар.

Хьтіта кха зехьа дайидлаш. Дика тІабыьнна лаьхлуш боагІа хІинз хоп, кхидола бабылаьдараш. Культивацеи яхуча тІехьагІа хІинаш кушташа оасар деш лаатт хоха. Кастта кхьлолча бабылаьдараша а оасар де, хий дилла болалургбА болхлой.

Ухь шера эгтара хьалха кердача методах кхедергда боахаме бабылаьдараш. Бригадерча, звеньяшкарча хІара сага кхъьера лаь-хІача 0,2—0,3 гектар кхочийташ бабылаьдараш Дідийна лаьтта тІачІоагІдергда. Цу майда тІа бабылаьдараш кхедараш ше бехкокхаме хургба хІарабар.

Цу гІулакхо айберга наьха балхалара безам, шоаш хьалечу бехкокхам. Лаьхьара къьстера

ТЕЛЕ-РАДИО КОНКУРС

Атюманан дышах дисараш дІадахарен лелашта хетанъ кІоарга яделйинч лакха художественнин произведенеш хьакІилгар дуъна Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета телевиденен радиовещанен Комитето дІасъайла конкурс кхайкьий документальни фильма дикагІойла спенарн, телезвинонни е радиопьеса аъзара.

КОНКУРСА УСЛОВЕШ:

Конкурс хьаччуш йолча произведенеша къаъга сийрдача образашца хьаъкоъка беза дын реЖиионни чуйоацан, мурдий тоабешни соствантстван общественна дуъ улам, дынах юхедисеараша вІалла машар боацан пранцинпальни, гІагІерта лоаттабу кьонсам, цаъка сакдеъ ши чура уж дІадоаторгдола наъьъам.

Премеш оттаяь:

ДОКУМЕНТАЛЬНИ ФИЛЬМА КИНОСЦЕНАРЕХ:

Хьалъара цъка премн — 200 сом;

ШоллагІа шн премн — 100 сом.

ШоллагІа шн премн — 150 сом;

ШоллагІа шн премн — 100 сом.

Конкурсе произведенеш дІачуду 1973 шера 1 август хьалъакъачале. Произведеиеш яъъе мегарьъа эрсий, нохчий е гІалгІай меттала. ДІаешаш йоаккха ха—30 минутера къаъчалца, телевизионни радиопьесаш — 20 минутагара 50 минутера къаъчалца.

Конкурсе йоаъхийташ йола произведеиеш машинкаца неспатехан деанзаца белгалъашш хьалъеа. Къаьстача бертта чу е ехкор дІакъовол авторах йола дынеш: тайнан цІи, шиЙ цІи, дъа цІи, болх бу мотгиг, цІен адрес.

«Конкурсера» аьша белгало тІайола материалаш уъкъ адресаца тІайола йоаъхийтайла: город Грозный, Дзержинске улица, 31, ралпо Шта.

Конкурсера чаъкх ца йоаллаш йнса материалаш юха яхьйташ.

Конкурса жюри.

СПОРТ

МОТОКРОСС

Чакъъьалар республика командашта юкъеъра мотокроссах хьалъара мотоцикл яъъхара йола спортнени яъъин.

Яъъашка дакъа лоаллаш яр грозненски автомотоклуба цхьоалагІен шоллагІен йола маІача нашка, нашта Сунженски, Наърненски, къыйолча районашкара командаш.

Хьалъара мотгиг яъъхар грозненски автомотоклуба шоллагІча оборни командаш.

Дика чакъъьалар цу команда спортсменаша ерриг спортнени яъъаш.

Республика ДОСААФ кубокен цхьоалагІча лагІана дипломаш жетонаш слар командайа.

ШоллагІча мотгиге я автомотоклуба цхьоалагІа йола комнаьа. ШоллагІча лагІана дипломаш жетонаш слар спортсменаша.

Мотокроссе дакъа лоаллаш динначарна юкъера, хьалъста белгалбаза беза ерриг яъъаш толаме чакъъьала спортсменаш. Царна юкъе ба мастерала кандидаташ А. Шеналева, Б. Лаъта, перворазрядникаш А. Лаъта, А. Гусейнов, къыбараш.

Мотокроссе дакъа лоаллаш яр грозненски автомотоклуба спортсменка Гончарова Наташа, Лаъта говзал хьалъара Наташина цхьоалагІча лагІана дипломаш слар республикански ДОСААФ комитета. Лаъъача спортивни боарам тІа чакъъьалар мотокросс.

Ю. КАСАЕВ,
республика ДОСААФ комитета председателя заместитель.

СИЙЛАХЬ-ВОККХА МАШАРА САЛТЕ

(АНРИ БАРБЮС ВАЬ 100 ШУ ДИЗАРГА)

Шоай литературни явленей доэнел араЙъвлаш, цул тІехьаІга, шеррача общественностага а дъа-ле, дуккхача ноахалйй хьаъкъаъаштен дегаштен иэз бола воазйстан а сш, заман документ а хиле дІаотташ книжкаш да вайна.

Ишта е Анри Барбюса «Ши яхача романа кхел. Динамитал чІоагІагІа иэз болаш хинна писателя фронте, дуъеп этгара хьалъара тІема окопашка яздеъ яь книжка.

Романа шийна хьаІабелха корта — «Взвода дневник» — беннача Анри Барбюса салтаита, французски эскара мугІаречарна магарга хьаъкъеъкъ тІом, бакъ йийлай цо паха уъттаю боарам боацан йоккхий халонаш саготаш. Къайлеъаш гучайоаха боккха иэз болаш, салтий - фронтовикий революционни сакхетам дер чу боссараи чІоагІоларахь дуъпаш дола иэз дневник XX бІаъпчера хьалъара дакъоъера дикагІдолча книжкеч цаІ а хинна дІаэттал.

«Ци» яхча романа, цунца юъзеина йолча Барбюса цхьаъхча произведене— «Кьоастама» а сана, лаккха мах баьб В. И. Ленина. «Геттара энжийча, верриге а идеишен предрассудкаш тобаваь ваьллача обыватепахи, массовикаи, духъьал тІемо яъъа влияниегІа, революционер вар, — яздаьд цо «Шерех» — боарам боацаш чІоагІа иэз болаш, талант йолаш, бакъ хьаъкъехад».

Барбюсаца доккхеи дег тІарен доттагІал долаш волча Максим Горъке цу романах аьннад: «шийъа эгІазалла» яздаь книжка. Барбюса, — яздаьд Горъке, — шийл хьалъагІа хинначу цхьанна писатело ца зийнача тайнара кІоарга зийнад тІема маІан, шоаш чІоагІа тувабевиннлга дІаъкъехад цо нахага. Цун книжка хІара оагІуо тІом — бІарча цхьа цІи яъккхача тІом оалаш долча цу ерригача харцонай, моттийта леладелча хІамий, къизала. бІехала, цІий гурмата аъшка жІоь тохар».

Бов йиш йоаш бола шиЙ цхьа боарам болаш зар дуъхъал Барбюс, «ЦІера» автор, империалистически тІема унзарлеташ ше лайнен цун къаЙленаш кхоъахчо сапна хьагучаъкъан саг, машара тІехьарча къоастамзой дуъхьалархь мугІарашка ниЙсавалар, Горъке яздаьча тайнара, фашизмана дуъхьалара болама эгІара хьалъагІа дарделларех цаІ а хинна дІаоттар. Дуъхьал из книжкаи дар Барбюс тІема дуъхьалара, фашизмана дуъхьалара шиЙ низ бола къамъьалаш дерригача дуъненга дІаъкъайлаъна дуъпен халъъашта юкъерча антиновенин антифашистскин конгресси трибунашка кхийлача чаъъа тІара эгІара хьалъара лоаррІамегІара вехха а хинна дІаэттар.

Революционера, машара салтечун, антифашизма из ниъкъ хила маболаттІара а ниЙса а бар Барбюса. Цун къаьъъаъца, вахарца, цун писательски гражданскин позицеца, литература социальни дахъъаварча цун гІулакхашца бухзабенна хинна из «Массе тайпара болча шоай бІарча цаІ долча бакъдолчоа гІулакх де оттаъба писателаш. — белгалдахьад Барбюса. — кхоанен дуъха болба дар — кхоачадолла шоай дехкар...».

Советски Союза воккха доттагІа учнна Анри Барбюс, дег тІара дика хеташ хиннад цунна социализмн хьалъча советски халкъо толамаш доаккаш. Октябрьски революци маъьллинге а галаха волавенна чурча контрреволюци кхъча мехний интервентаеи етта хІамаш юхаетташ хинначу къинча чІо Советски республикех. Октябрьски революце лоаррІаме дакъеи кхетадаьча а цун сийлахь - йоккха кхоанен бІаргайнача а Малибуевкъара этгара хьалъара писателех пай хинпав из. «Эрсий революце, — яздаьд цо, — эргалоаккхаргда дуе. Цу ден хоастам болбо Іазапа кІал мел латтараш. Из де есеп халеп, цхьабакъа, тІехдикен эшаолургйоаеп юхь ДІайлоаненга дІ». Цо белгалдахьад. «Советски Социалистически Республика байракх... къьъеларгой мукъабоаха ше байракх хилар».

Цъка санна дукхъаза а Советски Союзе хинпав Анри Барбюс. Духъьашха воагІаи 1927 шера Октябрьски революце Х шу дизар дездеча вера из вай мехка. Москаеь хиларал соввІа Кавказе а хинпав из къамйй доп Советски Союзе къоастадарех лаьпа ше йзде лаьрІача книжкана материал гулъе ваха. «ХьайІа хІапз мишта хинпай Грузь» яъ книжка Франце юха шІавхачуч тІехьарІа яздаьд цо.

1928 шера массеех бутт баьъ-кхаб Барбюса СССР-е. ТІехьарІа цкъадолча даькъе «Россия» яхача цун книжкана юкъеъра массеех статья яздьйй цо.

1932 шера ваЙ мехка венача хана московски Іилма - тохкама учреждениеша, больницаша, киностуде ГІолла лийнаа Анри Барбюс. Москвана юхъерча совхозашка хиннав, Днепровски гидроэлектростанци хьалъара баьъан чакхдаларча хетапьча торжествашка дакъа лаьцад цо.

Цул тІехьарІа а хинпав Барбюс СССР-е. Эггара тІехьарІа — 1935 шера аьхх. Цу шера 30 августа Москве венпав из.

ТІехьара дика лоаррІаш я вайцига Анри Барбюса произведеиеш. Уж ешача милпопан болча наха дуккхаеза уж. Советски Іаьъал латтача шерашка ерриг тираж 3 миллион 600 эзари совгІа экземпляр а йолап эрсий СССР-е дахача кхъча халкъепн меттала 124-зза кепатеха арахийнай фашпзски писателя сочиненеш.

ШиЙ тІехьарІа деПаш чакхдаллапца адаме эггара дуккхаІа цІий годахийтардолчарен болча тІема хькъеързе кийчеш хиннача реакце, фашизма пиэашша лоаттабеча къонсама хьалъарча юхьеъ лаьттап Анри Барбюс, кхотадалара, фе хилара тІехьийхад цо халъъаш. Воккха оптимист таЙпара, фашизмана дуъхьалара болама эгІара хьалъагІа дарделларех цаІ а хинна дІаоттар. Дуъхьал из книжкаи дар Барбюс тІема дуъхьалара, фашизмана дуъхьалара шиЙ низ бола къамъьалаш дерригача дуъненга дІаъкъайлаъна дуъпен халъъашта юкъерча антиновенин антифашистскин конгресси трибунашка кхийлача чаъъа тІара эгІара хьалъара лоаррІамегІара вехха а хинна дІаэттар.

Революционера, машара салтечун, антифашизма из ниъкъ хила маболаттІара а ниЙса а бар Барбюса. Цун къаьъъаъца, вахарца, цун писательски гражданскин позицеца, литература социальни дахъъаварча цун гІулакхашца бухзабенна хинпав из. «Массе тайпара болча шоай бІарча цаІ долча бакъдолчоа гІулакх де оттаъба писателаш. — белгалдахьад Барбюса. — кхоанен дуъха болба дар — кхоачадолла шоай дехкар...».

Советски Союза воккха доттагІа учнна Анри Барбюс, дег тІара дика хеташ хинпав цунна социализмн хьалъча советски халкъо толамаш доаккаш. Октябрьски революци маъьллинге а галаха волавенна чурча контрреволюци кхъча мехний интервентаеи етта хІамаш юхаетташ хинпав къинча кІоарга зийнад тІема маІан, шоаш чІоагІа тувабевиннлга дІаъкъехад цо нахага. Цун книжка хІара оагІуо тІом — бІарча цхьа цІи яъккхача тІом оалаш долча цу ерригача харцонай, моттийта леладелча хІамий, къизала. бІехала, цІий гурмата аъшка жІоь тохар».

Иште е Анри Барбюса «Ши яхача романа кхел. Динамитал чІоагІагІа иэз болаш хинпад писателя фронте, дуъеп этгара хьалъара тІема окопашка яздеъ яь книжка.

Романа шийна хьаІабелха корта — «Взвода дневник» — беннача Анри Барбюса салтаита, французски эскара мугІаречарна магарга хьаъкъеъкъ тІом, бакъ йийлай цо паха уъттаю боарам боацаш йоккхий халонаш саготаш. Къайлеъаш гучайоаха боккха иэз болаш, салтий - фронтовикий революционни сакхетам дер чу боссараи чІоагІоларахь дуъпаш дола иэз дневник XX бІаъпчера хьалъара дакъоъера дикагІдолча книжкеч цаІ а хинна дІаэттал.

«Ци» яхча романа, цунца юъзеина йолча Барбюса цхьаъхча произведене— «Кьоастама» а сана, лаккха мах баьб В. И. Ленина. «Геттара энжийча, верриге а идеишен предрассудкаш тобаваь ваьллача обыватепахи, массовикаи, духъьал тІемо яъъа влияниегІа, революционер вар, — яздаьд цо «Шерех» — боарам боацаш йоагІа иэз болаш, талант йолаш, бакъ хьаъкъехад».

Барбюсаца доккхеи дег тІарен доттагІал долаш волча Максим Горъке цу романах аьннад: «шийъа эгІазалла» яздаь книжка. Барбюса, — яздаьд Горъке, — шийл хьалъагІа хинначу цхьанна писатело ца зийнача тайнара